

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА РЕГІОНІВ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Помаза-Пономаренко А. Л.,

Національний університет цивільного захисту України

Безпека – системне поняття, її система не тільки складна та багаторівнева, а й поліцентрична. На наш погляд, центральним її елементом є соціальна безпека. Зважаючи на ступінь взаємодії соціальної безпеки з навколишнім середовищем, така безпека повинна представляти собою відкриту систему, яка обмінюється з ним усіма засобами та підпадає під дію як внутрішніх, так і зовнішніх загроз. Як і будь-яка система, вона прагне зберегти свою стійкість, стабільність і організаційну будову. Досягти цього можливо в разі виявлення рівнів соціальної безпеки, а також визначення місця в ній регіональної складової, внутрішніх і зовнішніх загроз їй з метою повної або часткової нейтралізації їх впливу на систему такої безпеки. З огляду на це вважаємо, що більш детальної характеристики вимагають рівні й форми вияву соціальної безпеки. За ознакою масштабності відповідно до видів небезпеки варто виділити такі рівні соціальної безпеки: а) наднаціональний (глобальний); б) національний (державний); в) галузевий (секторальний); г) регіональний, у т. ч. транскордонний; д) окремого господарюючого суб'єкта (підприємства й організації).

Термін «глобальна соціальна безпека» набув широкого поширення як у теорії, так і на практиці соціального та державного управління [1]. У вітчизняній науковій літературі це поняття активно розробляється Е. Афоніним, Б. Бабичем, Т. Бельською, О. Іляш, Г. Рейнгольдом, Г. Ситником та ін. Погоджуючись у цілому з їх підходом, підкреслимо, що було б складно розуміти під глобальною соціальною безпекою відсутність небезпеки як такої. Уважаємо, що в сучасних умовах поняття глобальної соціальної безпеки включає в себе таке: визначення за допомогою наукових засад і підходів, якими є перспективні види небезпек (з позиції їх виникнення); розпізнання їх загроз; розробку наднаціональними, державними та іншими неурядовими організаціями системи заходів безпеки; здійснення практичних дій щодо запобігання виявам небезпеки і мінімізації ефектів від впливу загроз.

Між новими потребами глобальної системи соціальної безпеки та старими принципами практики конкуренції і насильства постійно існує загроза загострення протистояння [1]. Погоджуємося із Держсекретарем із закордонних справ Великої Британії Борисом Джонсоном [там само], що його причини варто шукати в матеріальній і духовній сферах життя суспільства. Йдеться, насамперед, про те, що матеріальна сфера відзначається низкою тенденцій та закономірностей, а саме: постійно зростають виробничі та творчі можливості, і при цьому збільшується розрив між бідним і багатим населенням, а також

відбувається деструкт суспільства в напрямку зменшення середнього класу. Друга сфера, у межах якої змінилося уявлення про соціальну безпеку, – духовна. Тривале кількісне зростання бідного населення на планеті рано чи пізно повинно було привести до ідеологічного й інституційного сплеску у вигляді артикуляції вимог щодо необхідності оновлення процесу агрегації інтересів суспільства. На вітчизняних теренах цей процес різко прискорився і радикалізувався після розпаду СРСР. Сучасна Україна, з одного боку, і досі намагається позбутися форми взаємодії «центр – периферія», до якої автоматично вона перейшла в 90-х роках, а з другого – вийти з чергового періоду нестабільності.

Крім того, нас цікавить змістовне наповнення поняття соціальної безпеки країни. При цьому під країною будемо розуміти систему, що включає державу, громадянське суспільство, інститути сім'ї й особистості, а також сфери суспільного життя (економічну, соціальну, політичну, духовну тощо). Виходячи з цього розуміння змісту соціальної безпеки країни, сутнісно її можна визначити як стійкий і безпечний характер процесів відтворення людини – головного елемента продуктивної сили суспільства. Щодо системи державного управління із забезпечення соціальної безпеки країни, то вона має характеризуватися як сукупність зв'язків між елементами підсистеми (суб'єктами державного управління) і зовнішнім середовищем, які покликані реалізовувати функції державного управління національною безпекою і застосовувати певний набір методів і засобів її підтримки.

Деякі особливості функціонування вітчизняної системи державного управління у сфері національної безпеки формувалися протягом лише останніх років. Йдеться про залучення до досліджуваної системи недержавного сектора, що зумовлено внутрішнім станом речей в Україні, активною розбудовою громадянського суспільства, яке виступило гарантом дотримання прав і свобод громадян, певним механізмом стримування та противаг, а також спрямованістю державною політики на європейську інтеграцію, стратегічне партнерство з євроатлантичними структурами й країнами СНД. У контексті таких змін зазначимо, що характер функціонування системи державного управління у сфері національної безпеки України й надалі буде знаходитися під впливом геополітики. Вирішити дане питання та збільшити шанси на успіхи України може переведення загальнонаціональної ідей з теоретичної площини в практичну, а також її упровадження саме за допомогою процедури легітимації. Це забезпечить стійкий і безпечний розвиток найголовнішої складової нашої держави – соціальної. Зважаючи на викладене, уважаємо, що система безпеки України має ряд рівнів реалізації та забезпечення, а саме: 1) загальнонаціональний, на якому приймається державна стратегія безпеки й соціально-економічного регіонального розвитку; 2) міжрегіональний; 3) стратегічний.

Слід також виокремлювати галузевий (секторальний) рівень соціальної безпеки. Він

охоплює соціальну безпеку в тій чи іншій галузі економіки в цілому та промисловій, інвестиційній, інноваційній та інших сферах загалом. Незважаючи на свою значимість, означений рівень безпеки ще не отримав належного обґрунтування (наприклад, частково в межах науки «екосистейт»).

Соціальний розвиток і безпека регіонів є об'єднуючою категорією, під час аналізу якої вважаємо варто зацентрувати увагу на суб'єктах і формах забезпечення соціальної безпеки регіонів. Вона являє собою сукупність характеристик поточного стану, умов і факторів, що визначають рівень стабільності, стійкості та поступальності соціального розвитку територіальної соціально-економічної системи (регіону), її незалежність й інтеграцію в соціальний простір держави. Останнє, на наше переконання, виражається в такому: 1) можливості проведення виваженої регіональної соціально-економічної політики в межах загальнодержавної; 2) здатності регіону оперативно й адекватно реагувати на різкі суспільно-політичні, структурно-організаційні, геополітичні та інші зміни; 3) здатності регіону запроваджувати та реалізовувати соціально-економічні заходи (без очікування допомоги від держави), тим самим, випереджаючи появу соціально-вибухових ситуацій локального (тобто регіонального) значення, або пов'язаних із економічними прорахунками на загальнодержавному рівні; 4) можливості регіону на договірній основі надавати допомогу суміжним територіям, де наявна ситуація незбалансованого та ризикостійкого розвитку, що може негативно відбитися на соціально-економічних інтересах даної території.

Ураховуючи це, вважаємо, що соціальна безпека регіонів може виявлятися в різних формах, які можна згрупувати, зокрема за ступенем відображення (наростання / спаду) позитивної складової, виділивши серед них такі: 1. Соціальна напруженість. 2. Соціальна нестійкість. 3. Соціальна стабільність (соціальний консенсус). 4. Соціальна згуртованість. Дослідження соціальної безпеки регіонів у даних формоутворюючих аспектах дозволяє констатувати, що вони постають як певні вектори соціального розвитку регіонів.

Отже, соціальна безпека держави та регіонів, з одного боку, є категорією ідеального порядку. А з другого – метою, якої не можна миттєво досягти, але до неї формальним і неформальним інституціям слід максимально прагнути, дотримуючись принципів легітимності, ефективності, прозорості, підзвітності та верховенства права.

Список використаних джерел

1. Munich Security Report 2017 «Post-Truth, Post-West, Post-Order?» [Electronic resource]. – Access to: <https://www.securityconference.de/en/discussion/munich-security-report/munich-security-report-2017/>.

ЗАЯВКА
НА УЧАСТЬ В РОБОТІ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ МІЖВУЗІВСЬКОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
«СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ»

ПРИЗВИЩЕ	ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО
ІМ'Я	АЛІНА
ПО-БАТЬКОВІ	ЛЕОНІДІВНА
НАЗВА ДОПОВІДІ	«Соціальна безпека держави та регіонів: міф чи реальність?».

Місце навчання (повна назва навчального закладу) – Національний університет цивільного захисту України.

Посада – провідний науковий співробітник, к.держ.упр., докторант.

Форма участь у конференції – *дистанційна*.

Контактний телефон – 099 00 90 198.

Контактна e-mail адреса – pomazaalina@mail.ru.

Секція 1 «Соціокультурні аспекти публічного адміністрування».